

Bramczewski, Ryszard

Początki sierpeckiego sportu

Notatki Płockie 17/2-66, 37-40

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1. Kowalski Marek Arpad, Sierpecki ośrodek rzeźby ludowej. „Polska Sztuka Ludowa” (Kwartalnik Instytut Sztuki PAN) rok 1965 Nr 3.
2. Kowalski Marek Arpad, Śladami świątków (rozdział VII Sierpe) Warszawa 1971, LSW.
3. Maciejewski Jerzy, Sierpeccy rzeźbiarze ludowi, „Barwy” rok 1970, Nr 3.
4. Midura Franciszek, Popularność sztuki ludowej a problem jej oceny, „Notatki Płockie”, rok 1970, Nr 1.
5. Midura Franciszek, Powstanie Oddziału Mazowieckiego Stowarzyszenia Twórców Ludowych. „Notatki Płockie”, rok 1971, Nr 3.
6. Midura Franciszek, Sylwetki współczesnych twórców ludowych w Sierpeckiem, „Notatki Płockie”, rok 1968, Nr 1.
7. Midura Franciszek, Rzeźbiarze ludowi powiatu sierpeckiego, Praca kulturalno-oświatowa na wsi, Wyd. CPARA, Warszawa 1970 r.
8. Midura Franciszek, Z tradycji — siła!, „Zarzewie”, rok 1971, Nr 26.
9. Olszewska Maria, Świat w drewnie rzeźbiarzy, „Trybuna Mazowiecka”, rok 1971, Nr 312—313.
10. Przedpełski Marian, Współcześni rzeźbiarze ludowi powiatu sierpeckiego, „Polska Sztuka Ludowa”, rok 1962, Nr 2.
11. Sztuka ludowa Mazowsza Płockiego (Katalog wystawy), wstęp A. Śledziwski, rok 1966, Wyd. Muzeum Mazowieckie w Płocku.
12. Sztuka ludowa Północnego Mazowsza (Katalog wystawy, Wstęp A. Śledziwski, Pułtusk, rok 1964.

RYSZARD BRAMCZEWSKI

Początki sierpeckiego sportu

Według relacji najstarszych osób zainteresowanych kulturą fizyczną, początki ruchu sportowego w powiecie sierpeckim sięgają roku 1917¹⁾. W tym roku pierwszy nauczyciel wychowania fizycznego Jan Zalesiewicz wprowadził krokieta. Był on wojskowym, służył przez dłuższy czas w armii rosyjskiej. Krokieta, jest to gra angielska, polegająca na uderzeniu drewnianym młoteczką kul (również drewniane), które musiały przejść przez wszystkie bramki wysokie na 30 cm zrobione z drutu. Wygrywał zawodnik, który pierwszy doprowadził swoje kule do mety.

Następnie wychowanie fizyczne w Gimnazjum (założonym w 1916 r.) prowadził Kazimierz Borucki, późniejszy komendant policji. Od roku 1920 wychowaniem fizycznym zajmował się Stanisław Haus, który był również właścicielem gmachu szkolnego.

Jednocześnie z powstaniem Gimnazjum założono drużynę harcerską, która często organizowała imprezy sportowe. Drużyną harcerską kierował nauczyciel Franciszek Kołodziejski a wychowanie fizyczne prowadził Henryk Gomulicki.

Najbardziej popularnym sportem począwszy od 1921 roku była piłka nożna. Początkowo

„bawiono” się piłką i grano jedynie towarzysko — „ulica na ulicę”.

Wielkim wielbicielem i zarazem „twórcą” piłki nożnej w Sierpcu był nieodżałowany fanatyk sportu Feliks Szymski. Zorganizował on pierwszą drużynę piłkarską w naszym mieście. Piłkarze rozgrywali mecze towarzyskie z „Lechem” Rypin, Płockiem, Skępem, Mławą, Ciechanowem, Lipnem, Płońskiem.

Pierwszym trenerem piłkarzy był emigrant z Francji, świetny piłkarz Kazimierz Wojtowicz. Do czołowych futbolistów lat dwudziestych zaliczani byli:

Ignacy Kamiński — bramkarz, Bronisław Lipczyk — bramkarz, Stefan Stawski, Kazimierz Wojtowicz, Kazimierz Jaszczak, Władysław Grzegorzewski, Kazimierz Staniszewski, Jan Nowicki, Waclaw Wochowski, Mieczysław Kordulasiński, Henryk Szalecki, Witold Ulkowski, Władysław Przybyszewski, Bronisław Majorkowski, Antoni Mroczyński i inni.

Byli to przeważnie pracownicy Fabryki Maszyn Rolnych „Sierpczanka”.

Po meczach wyjazdowych lub rozgrywkach u siebie z innymi miastami drużyna była zasiłana piłkarzami Gimnazjum. M. in. występowałi wówczas Alfred Chyżyński, Henryk Go-

¹⁾ Wywiad z p. Kołodziejskim Franciszkiem.

rączko, Franciszek Wierzbicki, Eugeniusz Grodek, Falkowski, Sadowski z Płocka, Niepostyn ze Skępego i inni.

Najczęściej rozgrywano mecze z Płońskiem, Rypinem, „Strzelcem” Płock, Dobrzyniem, Żurominem, żydowską drużyną „Makabi” i innymi. Mecze rozgrywane na prowizorycznym boisku koło ruin cerkwi (w miejscu, gdzie stoi obecny gmach PPRN). Gdy na ruinach cerkwi zbudowano starostwo, boisko przeniesiono koło łaźni, a później na targowicę.

Gorzej przedstawiała się sprawa sprzętu sportowego. Słupki do bramek wystawiano tylko na mecze. Sprzęt i kostiumy piłkarze kupowali sami. Buty cerowano parokrotnie, czynności te wykonywali sami piłkarze.

Jak zaznaczono wyżej pierwszym trenerem drużyny a zarazem jej najlepszym zawodnikiem był Kazimierz Wojtowicz.

Podczas jednego z meczów (z Płońskiem) został on silnie uderzony piłką w brzuch i po krótkim leczeniu zmarł. Była to duża strata dla sierpeckiego piłkarstwa.

Na spotkania wyjazdowe drużyna, ciesząca się wówczas sporą renomą i popularnością, wyjeżdżała przeważnie wozami, które ofiarował ogrodnik Mieczysław Wochowski²⁾.

W latach 1924—30 istniała w Sierpcu również żydowska drużyna piłkarska „Makabi”.

Powstanie pierwszego klubu sportowego

Pierwszym klubem sportowym, który powstał na naszym terenie była „Unia”, założona w 1926 roku. Początki działalności „Unii” były bardzo trudne. W Sierpcu nie było nawet dostatecznych warunków do uprawiania sportu. Znalezli się jednak młodzi zapaleńcy, którzy swój wolny czas poświęcali dla kultury fizycznej. Oczywiście w klubie dominowała najpopularniejsza dyscyplina sportu — piłka nożna.

Drużyną piłkarską opiekował się od początku bardzo troskliwie wspomniany wyżej Feliks Szymiski. W klubie nie było funduszy na zakupienie podstawowego sprzętu sportowego i kostiumów dla całej drużyny.

Klub w latach 1926—30 często zmieniał patronat. Opiekowała się nim m. in. Straż Pożarna i Stowarzyszenie Młodzieży Kościelnej.

Pierwszy oficjalny mecz w barwach klubowych rozegrano z Płońskiem. Zakończył się on zwycięstwem „Unii”. Zainteresowanie meczem było ogromne. Na spotkanie przybyło bardzo dużo ludzi interesujących się sportem, czekając z wielkim napięciem na pierwszy występ swych ulubieńców. Obecna była również orkiestra strażacka, która przygrywała w przerwie i po meczu.

Oprócz piłki nożnej przy „Unii” istniała sekcja lekkoatletyczna. Uprawiano w niej prze-

ważnie biegi krótkie i modne wówczas przełaje. Zawody lekkoatletyczne odbywały się w ramach świąt kultury fizycznej i na 3 Maja.

Do czołowych lekkoatletów klubu zaliczani byli:

Eugeniusz Grodek (100 m — 11,9, w dal — 6.15, kula — 11,80), Henryk Gorączko — sprinter, Kozłowski — sprinter, Rutkowski i Baltazar Gadziński (biegi przełajowe).

Jak wspomniałem wyżej, były ogromne kłopoty z bazą sportową. Przez plac, na którym rozstawiono bramki przed meczem i treningami — przebiegała dróżka, co utrudniało w dużym stopniu przeprowadzenie treningów.

Pomocy finansowej udzielał sportowcom dziedzic z Sierpca i bogaci Żydzi. Sprzęt częściowo dostarczał p. Rudowski — właściciel młyna, jednocześnie opiekun klubu.

Poza tym czerpano środki z niedzielnych zbiórek, jakie ofiarowali ludzie na rzecz klubu. Spory wkład finansowy włożyła również Fabryka Maszyn Rolniczych „Sierpczanka” (obecny PZGS).

Działalność Szkolnego Koła Sportowego „MAZUR” przy Gimnazjum w latach 1918—30

W latach międzywojennych dużymi osiągnięciami na polu rozwoju kultury fizycznej i sportu poszczycić się mogło Szkolne Koło Sportowe „Mazur”, działające przy Gimnazjum w Sierpcu.

Na czele „Mazura” stał zarząd, w skład którego wchodził m. in. wieloletni skarbnik Wincenty Tułacz — czołowy zawodnik w konkurencjach strzeleckich oraz Henryk Chojnacki — lekkoatleta i pływak.

SKS „Mazur” prowadził swą działalność w kilku sekcjach. Istniały i pracowały takie sekcje jak: lekka atletyka, siatkówka, tenis, pływanie, piłka nożna, strzelectwo i hokej na lodzie.

W „Mazurze” dominowała lekka atletyka. W tradycyjnych wówczas Biegach Przełajowych, które były organizowane 3 Maja startowała lwia część młodzieży licealnej. Bieg odbywał się na jednym dystansie ok. 3.000 m.

Do najlepszych przełajowców zaliczani byli: wielokrotny zwycięzca Teodor Tyburski, Rutkowski i inni. Zwycięzcy otrzymywali cenne nagrody w postaci zegarków, kuponów na garnitury itp. Organizatorem imprez lekkoatletycznych była szkoła, a sędziami nauczyciele wychowania fizycznego. Oprócz biegów przełajowych rozgrywano również i inne konkurencje biegowe oraz skoki i rzuty.

Mocnymi punktami lekkiej atletyki gimnazjalnej a jednocześnie powiatowej byli: w latach 1926—28: Eugeniusz Grodek, świetny miotacz i sprinter, Franciszek Wierzbicki — biegacz na średnich dystansach, Henryk Chojnacki — oszczepnik (ok. 44 m) — skok wzwyż (1,50),

²⁾ Na podstawie danych statystycznych z PIS, Sierpc w roku 1921 liczył 8.466 mieszkańców.

Sierpc współczesny — widok ogólny

tyczka (2,90), Jan Chyczewski — tyczkarz (2,90), Mieczysław Górny — skoczek w dal (6,00 m), kula (12,00 m), Henryk Szałecki — sprinter (100 m — 12,0 sek.), Jerzy Chmielewski — tyczka (2,80 m) i inni.

Pierwsze zawody, w których mierzono czas przy pomocy stoperów, zorganizowano w Sierpcu latem 1927 roku.

W 1929 roku przy Gimnazjum zbudowano w czynnie społecznym okólną bieżnię o wymiarach ok. 280 m. Boisko gimnazjalne w latach 1926—30 stało się skupiskiem sportu. Zawody sportowe organizowano tradycyjnie 3 Maja i na zakończenie roku szkolnego.

Utrzymywano kontakty sportowe ze Skępem, Rypinem, Płockiem, Lipnem, w takich dyscyplinach jak piłka nożna, lekka atletyka, siatkówka. Rozgrywano również spotkania piłki ręcznej 11-osobowej i siatkówki z sąsiednimi powiatami (przeważnie ze Seminarium Duchownym ze Skępego).

Przy „Mazurze” istniała również sekcja tenisowa (1928—30 rok). Prowizoryczny kort uczniowie zrobili sami. Do czołowych raket szkoły zaliczano: Marię Paszkównę i Bolesława Kozłowskiego (obecnie przebywa w Anglii).

W sportach zimowych modny był wówczas hokej na lodzie i jazda figurowa. Najlepszym w tych dyscyplinach był nieżyjący już Ryszard Zbierzchowski.

Oprócz wymienionych wyżej sekcji „Mazur” posiadał sekcję pływacką. W 1927 roku pracownicy cyrku przejezdznego pierwsi zademonstrowali prawidłową „żabkę” (styl klasyczny). Na „Glinkach” organizowano naukę pływania.

Do czołowych pływaków w latach 1927—30 zaliczano m. in. Barbarę Szałecką, Irénę Jab-

łońską, Marię Paszkównę, Henryka Chojnackiego. Istniała również silna sekcja strzelecka. Prym w niej wiodli: Wincenty Tułacz, Jan Górzynski, Bolesław Parzyński.

Jak wspomniano wyżej skupiskiem sportu w Sierpcu było Gimnazjum i szkoły. Wiadomo, że do Gimnazjum uczęszczała młodzież z bogatych domów, a więc ci, których było stać na kupno sprzętu sportowego czy kostiumu.

Przez wiele lat w okresie międzywojennym dyrektorem Gimnazjum był ks. Leon Pomaski. Był on zarazem wielkim miłośnikiem sportu. Pomagał m. in. przy budowie boiska. Dużą rolę w rozwoju sportu na terenie Gimnazjum odegrał jego ówczesny i obecny jeszcze żony Kazimierz Kwiatkowski. Pomagał on czynnie przy budowie boiska sportowego i bieżni oraz przez wiele lat przechowywał sprzęt sportowy „Mazura”.

Sport i wychowanie fizyczne w szkołach podstawowych

Sport poza KS „Unią” i „Mazurem” rozwijał się również w miarę możliwości w szkołach podstawowych. W 1929 roku zostaje oddana do użytku Szkoła Podstawowa Nr 1 wraz z salą gimnastyczną o wymiarach 16×9 m. Aby salę wyposażać w podstawowy sprzęt sportowy organizowano często zabawy, w których dochód przeznaczono na zagospodarowanie sali.

Nauczycielami wychowania fizycznego w Szkołach Podstawowych Nr 1 byli: w latach 1921—37 Jadwiga Kołodziejska, prowadząca wychowanie fizyczne z dziewczętami oraz w latach 1929—36 Jan Górzynski, Tadeusz Górecki i Maksymilian Świtalski (od 1923 roku).

W latach 1929—30 ze szkoły żydowskiej powstaje Szkoła Podstawowa Nr 2. Nauczycielką

wychowania fizycznego jest wtedy Maria Kornalewska.

W latach międzywojennych sport rozwijał się przeważnie w szkołach poprzez realizowanie programu wychowania fizycznego. Organizowano rozgrywki między szkołami w „dwa ognie”, siatkówkę, piłkę nożną i inne imprezy o charakterze rozrywkowo-sportowym, jak wyciągi w workach itp. Imprezy szkół podstawowych nie przekraczały ram powiatu. Bardzo dobrze rozwijały się sporty zimowe w okresie międzywojennym, szczególnie łyżwiarstwo szybkie i figurowe. Na „Jeziorkach” jeździli wszyscy — starzy i młodzi. Jazda odbywała się przy muzyce. Wyznaczono godziny dla młodych i starszych oddzielnie. Byli również odpowiedzialni za porządek i odśnieżanie.

Sport w powiecie sierpeckim rozwijał się więc przede wszystkim wśród młodzieży gimnazjalnej oraz w Klubie Sportowym „Unia”. Biorąc pod uwagę fakt, że w Gimnazjum uprawiało go przeważnie młodzież wywodząca się

z bogatych domów (własny sprzęt), jak również to, że „Unia” była finansowana przez bogatych mieszkańców Sierpca oraz ze zbiorów społecznych można stwierdzić, iż uprawianie sportu nie było powszechne. Podobnie zresztą było w całej Polsce. Nie każdy mógł sobie pozwolić na wyczyn sportowy.

W okresie międzywojennym nie było widać troski ze strony Państwa o sport masowy i wyczynowy. Baza sportowa powiatu powstawała w oparciu o dotacje prywatne, a sport wyczynowy (trudno bowiem mówić o masowości) nie posiadał żadnych kontaktów z drużynami spoza sąsiednich powiatów.

Obecnie w oparciu o środki państwowe, sport i wychowanie fizyczne są uprawiane masowo i wyczynowo, tak na wsi, jak i w mieście. Kultura fizyczna jest dzisiaj jednym z istotnych czynników wychowania człowieka, który dzięki niej wyrabiać sobie może wolę i siły niezbędne do spełniania doniosłych i trudnych obowiązków.

K O M U N I K A T

Komisji Wydawniczej TNP

W maju 1972 roku ukazała się w sprzedaży książka

STANISŁAWA KOSTANECKIEGO

pod tytułem

„WŁADYSŁAW BRONIEWSKI i PŁOCK”

Format B-6, stron 88, w tym 28 ilustracji.

Nakład 10.000 egz., cena 10,— zł.

Do nabycia w księgarniach plockich i w biurze TNP, pl. Narutowicza 8, tel. 26-04